

JAK NA JEDNODUCHÝ SCREENING ŠKOLNÍ ZRALOSTI

6 pomocných bodů doc. Lenky Krejčové

Rok se s rokem sešel a máme tu další prapodivný zápis do prvních tříd ZŠ, při kterém bude papírování hrát možná větší roli než budoucí prvňáček.

Máme za sebou také rok, kdy děti sice do mateřských škol chodily, ale karantény, nemoci a nakonec jarní lockdown pravidelné docházce a předškolní přípravě příliš nepomohly.

Nabízíme jednoduchý screening školní zralosti, který může napomoci při počáteční orientaci v situaci aneb čemu všemu věnovat pozornost při poznávání školní zralosti:

- 1.** **Řeč.** Představuje klíčový předpoklad školní úspěšnosti (nejen v 1. třídě!) a také základní dispozici pro nácvik čtení a psaní. Je dítě rozumět? Umí říct, co potřebuje? Zvládá výslovnost většiny hlásek? Jestli na logopedii ještě něco málo trénuje, asi to do začátku školního roku dožene, ale jestli nemluví přesně a na logopedii nedochází, je už „pět minut po dvanácté“, trénink by měl co nejdříve začít.
- 2.** **Znalosti.** Zajímají nás dispozice pro matematiku i pro čtení. Mezi první jmenované patří znalosti základních tvarů, určování více/méně, větší/menší, kratší/dlouhý, vyšší/nižší, rozdělování do skupin, porozumění pořadí (tj. jak bude pokračovat započatá sekvence – vzorec, obrázky, pořadí slov, která se střídají, apod.). Mezi základní dispozice pro budoucí nácvik čtení patří slabikování (umí dítě vytleskat slovo podle slabik?), určení prvních hlásek ve slovech, popř. odlišení podobně znějících slov (znějí tato slova stejně, nebo jinak – vosa/kosa, klad/klid?).
- 3.** **Soustředění.** Je vhodné si uvědomit, zda se dítě dokáže soustředit na vlastní hru, ale také jestli vydrží při společné školní činnosti. Když dostane pokyn, vyslechně si ho a tuší většinou, co má udělat? Když se dětem čtou pohádky, zvládá je vnímat? Soustředění se vyvíjí postupně – malé děti vydrží v porovnání se staršími nebo s dospělými mnohem méně. Většina dětí není zvyklá v klidu sedět a poslouchat delší dobu. Když to vydrží alespoň chvíli, nebo sice pozorujeme určitý neklid (pohupuje nohama, žmoulá něco v rukách, vrtí se na židli), ale jakmile má úkol, vrhá se do něj a na otázky umí odpovídat, pak to se soustředěním nebude špatně.
- 4.** **Malování a tvoření.** Mateřské školy mají velikou výhodu, že archivují výtvary dětí, které s nimi vytvořily v průběhu školního roku. Je alespoň přibližně identifikovatelné, co chtělo dítě nakreslit? Umí s tužkou či štětcem přiměřeně zacházet? Vidíte v jeho práci pokroky? To vše jsou dobré signály, že i nácvik psaní bude postupně zvládat.
- 5.** **Emoce a vztahy.** Děti jsou různé a neexistuje žádný jeden vzorec, kolik má mít dítě kamarádů, jak má reagovat na náročné situace (změny, prohry, neúspěchy v práci) nebo jak si má „správně“ hrát. Introvertovi může stačit jeden kamarád a trvá mu déle, než se rozkouká v novém prostředí. Děti se zajmem o soutěžení a sportování si možná budou více zoufat, když prohrají soutěž. Některé jsou citlivější a snadno je něco rozpláče, jiným je lhostejné i to, co bychom pokládali za důležité. Velmi důležitou roli v tom hraje rodinné prostředí, a to jak dědičnost, tak podpora tzv. frustrační tolerance (resp. míra frustrační tolerance rodičů). Přesto enormní emocionální labilita nebo výrazné obtíže při adaptaci na nové situace (např. změna paní učitelky, změna v tradičním programu školky, odlišné vyzvedávání ze školky rodiči, než bylo řečeno, hned přivodí pláč nebo vztek) mohou být varovným signálem určité nepřipravenosti pro přechod do školy.
- 6.** **Motivace.** Některé děti o škole vyprávějí, zajímají se o písmena nebo čísla, možná už umí některé základní školní dovednosti (občas něco spočítají, přečtou, napišou). Je jasné, že kdyby zůstaly o rok déle ve školce, už by se nudily a následně by se zase nudily ve škole, protože učivo pro prvňáčky by už uměly. Jiné děti si hrají, staví, skočí na hřisti a o školu nejeví žádný zájem. Není to zásadní kritérium pro odklad školní docházky, ale stojí za to o něm uvažovat.

TIPY na ucelené diagnostické nástroje, které mohou učitelé po zaškolení využívat při práci s dětmi:

- Diagnostika školní připravenosti, varianta pro pedagogy škol a ŠPP (Bednářová a kol.)
- Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky (Švancarová, Kucharská)
- Dynamická diagnostika kognitivních funkcí u dětí – ACFS (Lidz, česká adaptace Krejčová)